

УДК 336.1

А. А. Гуменний,
аспірант кафедри фінансових ринків, Національний університет ДПС України

СУТНІСТЬ ТА ЗНАЧЕННЯ МЕХАНІЗМУ РЕАЛІЗАЦІЇ ПОДАТКОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ РИНКУ ЦІННИХ ПАПЕРІВ

А. Gumeniy,
PhD student financial market department of National university of state tax service of Ukraine

THE ESSENCE AND SIGNIFICANCE OF THE MECHANISM FOR IMPLEMENTING THE TAX POTENTIAL OF SECURITIES MARKET

Стаття присвячена визначенню сутності механізму реалізації податкового потенціалу ринку цінних паперів. Визначено співвідношення понять "господарський механізм", "фінансовий механізм", "податковий механізм". Обґрунтовано місце механізму реалізації податкового потенціалу ринку цінних паперів у системі фінансового механізму. Визначено роль механізму реалізації податкового потенціалу ринку цінних паперів в економіці.

The paper deals with the definition of the essence of the mechanism of implementing the tax potential of the securities market. The value concepts "economic mechanism", "financial mechanism", "tax scheme" was defined. The place of the mechanism of implementing the tax potential of the securities market in the system of the financial mechanism was cautioned. The role of the mechanism of implementing the tax potential of the securities market in the economy was defined.

Ключові слова: господарський механізм, фінансовий механізм, механізм реалізації податкового потенціалу ринку цінних паперів.

Key words: economic mechanism, the financial mechanism, the mechanism of implementation of the tax potential of the securities market.

ВСТУП

Динамізм розвитку світових фінансових ринків, необхідність пошуку оптимальних умов для розвитку вітчизняного фінансового ринку та його інфраструктури, потреба у реалізації потенціалу розвитку ринку цінних паперів ставлять перед фінансовою наукою завдання поглибленого дослідження процесів, які сприяють розвитку (спричиняють прогресивний рух) як фінансової системи в цілому, так і її складових. Це обумовлює неабиякий науковий інтерес до терміну "механізм" та його використання в різних інтерпретаціях у дослідженнях фінансової проблематики.

Зростання ролі ринку цінних паперів у фінансових системах провідних держав світу обумовили інтерес до реалізації його потенціалу не тільки у сфері фінансового забезпечення розвитку економіки, але і у сфері оподаткування. Розвиток сучасного способу виробництва обумовлює необхідність перекладання податкового навантаження з капіталу та праці на інші об'єкти, у тому числі і на фінансові операції. Зважаючи на динамічність розвитку фінансового сектору, підвищення місткості ринку цінних паперів, особливої актуальності набуває проблематика розробки механізму реалізації податкового потенціалу ринку цінних паперів.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Теоретичним засадам функціонування економічного, фінансового та податкового механізмів присвячена вже велика кількість праць. Зокрема це праці М. Артуса, О. Дерев'янка, І. Зятковського, В. Москаленко, В. Сенчагова, Т. Юткіної та ін. Однак поза увагою науковців залишається сутність та особливості функціонування механізму реалі-

зації податкового потенціалу ринку цінних паперів. Мета статті — сформулювати авторське бачення сутності поняття "механізм реалізації податкового потенціалу ринку цінних паперів" на основі критичного аналізу підходів до тлумачення сутності понять економічний та фінансовий механізм.

ВИКЛАДЕННЯ ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Перш ніж перейти до визначення особливостей та структури механізму реалізації податкового потенціалу ринку цінних паперів, звернемося до етимологічних коренів поняття "механізм", а також його трансформації в економічних дослідженнях. Термін "механізм" запозичений з технічної сфери і означає пристрій, що передає чи перетворює рух [21]. Поширення використання цього терміну у дослідженнях систем не механістичної природи зберігає закладену у ньому сутність перетворення будь-якого об'єкту за допомогою певних передавальних ланок. В економічному словнику, поняття "механізм" визначається як "послідовність станів, процесів, що визначають собою яку-небудь дію, явище", або ж як "систему, устрій, що визначає порядок якогось виду діяльності" [4, с. 476].

Трансформація цього поняття у економіко-фінансових дослідженнях обумовила виникнення і поширення понять "ринковий механізм", "господарський механізм", "економічний механізм", "фінансовий механізм", "механізм забезпечення" тощо. Однією з головних проблем, яка виникає при застосуванні наведених понять у процесі досліджень є відсутність чіткого розуміння яким чином співвідносяться ці поняття та які взаємозв'язки існують між ними.

Таблиця 1. Співвідношення традиційного та інноваційного розуміння фінансового механізму на мікрорівні

Традиційний підхід	Інноваційний підхід
Сукупність форм і методів формування та використання фінансових ресурсів для забезпечення фінансової діяльності підприємства [6]	Система управління фінансами підприємства з метою досягнення максимально прибутку [11, с. 16]
Система дії фінансових важелів, які виражаються в плануванні, організації, стимулюванні використання фінансових ресурсів. Включає фінансові методи, фінансові важелі, нормативне, законодавче, інформаційне забезпечення [3]	Система управління фінансовими відносинами підприємства за допомогою фінансових методів [12]
Система організації, планування та використання фінансових ресурсів. У склад фінансового механізму входять: фінансові інструменти, фінансові прийоми та методи, системи, які забезпечують реалізацію механізму (кадрове, правове, нормативне, інформаційне, технічне, програмне забезпечення) [9, с. 50]	Фінансовий менеджмент, тобто схема управління фінансами, яка включає механізм управління фінансовими відносинами та грошовими фондами [2, с. 25]
Сукупність методів реалізації економічних інтересів шляхом фінансового впливу на соціально-економічний розвиток підприємства [27, с. 19]	

Складено автором.

Ринковий механізм у найбільш широкому розумінні — це механізм регулювання цін на основі збалансування попиту і пропозиції, темпів і пропорцій суспільного виробництва. Він направлений на вирішення таких проблем як, що і для кого виробляти та у яких обсягах. Однак забезпечення сталого економічного розвитку, антициклічне регулювання економіки, стримування інфляційних процесів та ін. неможливе без втручання держави. Процес втручання держави у регулювання економічних процесів реалізується через господарський механізм.

Господарський механізм вчені розглядають як систему взаємопов'язаних, взаємообумовлених форм і методів планового управління суспільним виробництвом і його структурними складовими [5]. За визначенням Я. Кронрода, господарський механізм — це механізм дії економічних законів, що становить собою сукупність об'єктивних економічних форм, які виражають взаємозв'язок економічних потреб, стимулів, інтересів, централізованих і децентралізованих форм управління і господарювання [30, с. 247]. Автор підкреслює, що господарський механізм покликаний підтримувати єдність між економічними потребами та інтересами незалежно від форм управління і господарювання. Це означає, що господарський механізм є не окремим утворенням, а має узгоджуватися із ринковим механізмом.

Сучасні дослідники розглядають господарський механізм як спосіб існування господарської системи, взаємозв'язки між елементами системи господарювання, рушійну силу економічного розвитку тощо. Зважаючи на те, що господарська система у сучасних умовах господарювання має складний та розгалужений характер, виникає потреба у деталізації механізмів управління кожною із таких складових.

Кожен механізм формується, виходячи із сутності відповідної економічної категорії. Так, фінансовий механізм втілює сутність фінансів, грошовий — сутність грошей, кредитний — сутність кредиту, податковий — сутність податків. За своєю природою механізм реалізації податкового потенціалу ринку цінних паперів співвідноситься із поняттям "фінансовий механізм" як частина до цілого, саме тому необхідно докладніше розглянути сутність і значення фінансового механізму (табл. 1, 2). Зважаючи на те, що поняття "фінансовий механізм" вживають при дослідженні проблем фінансів на мікрорівні (фінансовий механізм підприємств) та макрорівні (фінансовий механізм держави) розглянемо ці два поняття окремо.

Як видно з таблиці 1, головна відмінність між традиційним та інноваційним підходом тлумачення сутності фінансового механізму на мікрорівні є визначення його або як сукупності форм, методів і важелів або як системи управління (фінансового менеджменту). Зважаючи на те, що фінансовий механізм є частиною господарського, більш обґрунтованими є підходи, які досліджують фінансовий механізм як систему управління.

Якщо наявна система управління, то постає питання відносно того, що є об'єктом управління. Більшість підходів до тлумачення сутності фінансового механізму зводять його

роль до формування і використання фінансових ресурсів. На наш погляд, такий підхід лише частково відображає сутність і значення фінансового механізму, оскільки управління фінансами навіть на мікрорівні не коректно звужувати тільки до акумулювання і використання фінансових ресурсів. Фінансовий механізм задіяний у формуванні капіталу підприємства, формуванні фінансового забезпечення, його диверсифікації, управління фінансовими ризиками тощо. Саме тому, на наш погляд, більш повним є підхід, який розглядає у якості об'єкта управління фінансові відносини.

Не менш важливим аспектом є визначення ролі фінансового механізму як управляючої системи. У якості варіантів дослідниками визначаються соціально-економічний розвиток підприємства, максимізація прибутку, забезпечення фінансової діяльності тощо. Визначення у якості призначення фінансового механізму соціально-економічного розвитку підприємства є сумнівним, оскільки сумнівним є сам підхід застосування до характеристик підприємства критерію "соціально-економічний розвиток". Підприємству властивий економічний розвиток, який характеризується через велику кількість критеріїв і параметрів, не тільки фінансового характеру.

Звуження ролі фінансового механізму на рівні підприємства тільки до фінансового забезпечення або максимізації прибутку також є некоректним, оскільки фінансовий механізм сучасного підприємства має забезпечувати зростання його ринкової вартості.

На відміну від підходів, які застосовуються до тлумачення фінансового механізму на мікрорівні, фінансовий механізм на макрорівні більшість дослідників розглядає як сукупність форм, методів, важелів, індикаторів (керуюча система — складова господарського механізму) за допомогою яких здійснюється регулювання певних процесів. Розбіжності спостерігаються у тому, на який об'єкт направлена дія фінансового механізму: суспільний розвиток, фінансово-економічні процеси, перерозподільчі відносини, ефективне функціонування фінансів, утворення грошових коштів, забезпечення фінансування видатків тощо. Варто зазначити, що кожен із згаданих об'єктів має сенс і підпадає під вплив фінансового механізму. За такого розгалуженого підходу виникає потреба у більш докладному дослідженні складових фінансового механізму. Спроби декомпозиції фінансового механізму вже неодноразово здійснювалися дослідниками. Так, В. Іваницький і О. Мельникова, залежно від суб'єкта господарювання, виокремлюють фінансовий механізм домогосподарств, фінансовий механізм підприємств, фінансовий механізм держави [7, с. 91]. Більш ґрунтовний підхід пропонує О. Романенко, яка деталізує фінансовий механізм за сферами та ланками фінансових відносин, виділяючи фінансовий механізм комерційних підприємств, фінансовий механізм некомерційних організацій і установ, страховий механізм, механізм функціонування державних фінансів тощо [25, с. 48]. У контексті цього підходу доречно вести мову про існування такої складової фінансового механізму, як податковий механізм та механізм реалізації податкового потенціалу ринку цінних паперів.

Зазначимо, що науковці, які досліджують теоретичні та практичні основи податкового механізму, акцентують увагу на різних аспектах цієї категорії. Так, В. Онищенко розглядає податковий механізм як сукупність організаційно-правових форм і методів управління оподаткуванням. С. О. Масліченко доповнює це визначення переліком таких форм і методів як податкові ставки, способи оподаткування, податкові пільги та ін [15]. З поглядами вітчизняних дослідників збігається й бачення азербайджанського вченого Т. Г. Аджарова, який податковий механізм розглядає як "сукупність організаційно-правових норм і методів одержання податків з урахуванням взаємодії всіх суб'єктів відповідної частини процесу оподаткування" [1]. Більш загальне поняття податкового механізму дає Т. Ташмурадов: "Налоговий механізм — государственная сила, определяющая экономические и правовые методы регулирования роста экономики стран, позволяющая населению творчески работать в бизнесе и предпринимательстве, предупреждающая нарушения в процессе перераспределения национального дохода, устанавливающая принципы справедливости и гуманизма на государственном и социальном уровнях" [23].

Таблиця 2. Співвідношення традиційного та інноваційного розуміння фінансового механізму на макрорівні

Традиційний підхід	Інноваційний підхід
Сукупність фінансових методів і форм, інструментів та важелів впливу на соціально-економічний розвиток суспільства [18, с. 55]	Сукупність видів, форм і методів організації фінансових відносин
Найважливіша складова господарського механізму, що відображає сукупність фінансових та економічних методів, способів, форм, інструментів і важелів, за допомогою яких здійснюється регулювання фінансово-економічних процесів та відносин [16, с. 35]	Складова частина господарського механізму, сукупність стимулів, важелів, інструментів, форм і способів регулювання економічних процесів і відношень. Фінансовий механізм включає ціни, податки, мита, штрафи, санкції, дотації, субсидії, банківський кредит і депозитний відсоток, дисконтну ставку, тарифи [19]
Сукупність методів та форм, інструментів і важелів впливу на економічний і соціальний розвиток суспільства в процесі здійснення розподільчих і перерозподільних фінансових відносин [24]	Взаємопов'язана система методів фінансово-кредитного планування, фінансово-кредитних важелів і форм організації управління фінансами і кредитом. Схема фінансово-кредитного включає три підсистеми (фінансово-кредитне планування, фінансово-кредитні важелі та організаційна структура і правовий режим фінансово-кредитної системи), сім блоків (плани і баланси, показники, норми і нормативи, нормативи утворення і розподілу фінансових ресурсів і позичкового фонду, фонду фінансового забезпечення відтворення і стимулювання економічного росту, органи управління, основні нормативні акти, які регулюють фінансові відносини) і понад 80 елементів (зведений фінансовий план держави, державний бюджет, кредитний план, баланс грошових доходів і витрат населення, валютний план та інші) [20]
Сукупність фінансових методів і форм, інструментів і важелів впливу на соціально-економічний розвиток [25]	Сукупність форм організації фінансових відносин, методів (способів) формування і використання фінансових ресурсів, які застосовуються суспільством у цілях створення сприятливих умов для економічного та соціального розвитку суспільства [13]
Сукупність фінансових методів, важелів і інструментів та відповідної нормативно-правової бази, які у взаємодії забезпечують ефективне функціонування фінансів [22]	Сукупність методів фінансового впливу на соціально-економічний розвиток і система фінансових індикаторів та фінансових інструментів, які дають змогу оцінити цей вплив [14, с. 32]
Система фінансових форм, методів, важелів та інструментів, які використовують у фінансовій діяльності держави та підприємств за відповідного нормативного, правового та інформаційного забезпечення, а також за відповідної фінансової політики на мікро- і макрорівні [10, с. 22]	Сукупність форм організації фінансових стосунків, методів і способів (мобілізація фінансових ресурсів, фінансування, стимулювання), вживаних суспільством в цілях створення сприятливих умов для економічного й соціального розвитку суспільства [29, с. 163]
Сукупність форм, методів і важелів планового управління фінансовими відносинами, пов'язаними з плануванням фінансів, утворенням, розподілом і використанням грошових доходів, нагромадження фондів, із системою фінансування видатків [17, с. 60]	Складова частина господарського механізму, сукупність форм і методів, за допомогою яких забезпечується реалізація широкої системи розподільчих відносин, формування доходів і нагромаджень, формування і використання централізованих і децентралізованих фондів грошових ресурсів [4]
Сукупність конкретних форм і методів забезпечення розподільчих і перерозподільчих відносин, утворення доходів, фондів грошових коштів [8, с. 34]	Система встановлених державою форм, видів і методів організації фінансових відносин [26]

Складено автором.

Т. Юткіна зазначає, що поняття "податковий механізм" має двоїстий характер. В своїх дослідженнях вона визначає його як [28]:

— категоріальне утворення, в певній мірі узагальнене, яке дає уявлення про цілі і задачі податкових дій з орієнтацією на принципи наперед продуктивного функціонування;
— збірку загальних правових норм і спеціальних податкових законодавчих правил, які регламентують процес оподаткування конкретної держави в певний період.

Однак концептуальним трактуванням поняття "податковий механізм", на її думку, є наступне: "налоговий механізм задається як процес реалізації продуктивного потенціала системи налогообложения через ее функции" [28]. На наш погляд, саме акцент на функціях податкової системи підкреслює сутність податкового механізму, не зводячи її до простої мобілізації податкових надходжень до бюджету.

Таким чином, можна припустити, що механізм реалізації податкового потенціалу ринку цінних паперів втілює сутність потенціалу ринку цінних паперів у частині оподаткування операцій, що здійснюються на ньому. Виходячи з цього, механізм реалізації податкового потенціалу ринку цінних паперів визначимо як сукупність підходів, принципів, заходів, методів, направлених на збалансування регулюючої і фіскальної функції податків стосовно операцій на ринку цінних паперів. Механізм реалізації податкового потенціалу ринку цінних паперів направлений не тільки на забез-

печення мобілізації податкових надходжень до бюджету, але і на регулювання розвитку ринку цінних паперів відповідно до цілей фінансової політики держави.

ВИСНОВКИ

На основі узагальнення підходів до тлумачення сутності і ролі господарського, фінансового та податкового механізмів, можна зробити висновки, що економічний та фінансовий механізм співвідносяться із господарським механізмом як частини до цілого. Фінансовий механізм на сучасному етапі розвитку економіки відіграє значну роль, оскільки сфера його впливу охоплює всі фінансові відносини як на мікро-, так і макрорівні. Багатогранність фінансового механізму обумовлює його декомпозицію за сферами впливу, що дає підстави виокремити податковий механізм (у системі фінансового механізму) та механізм реалізації податкового потенціалу ринку цінних паперів. Перспективами подальших досліджень є визначення структури механізму реалізації податкового потенціалу ринку цінних паперів та розробка принципів її організації.

Література:

1. Аджаров Т.Г. Формирование и совершенствование налогового механизма / Т.Г. Аджаров. — М.: Из-во РАГС, 1997. — 112 с.
2. Артус М.М. Фінансовий механізм в умовах ринкової економіки / М.М. Артус // Фінанси України. — 2005. — № 5. — С. 54—59.

3. Балабанов А. Финансы: учеб. пособие / А.И. Балабанов, И.Т. Балабанов. — СПб: Питер, 2002. — 188 с.

4. Большой экономический словарь / Под ред. А.Н. Азриляна. — 7-е изд., доп. — М.: Институт новой экономики, 2007. — 1472 с.

5. Дерев'яно О.Г. Фінансово-кредитний механізм у системі стратегічного управління / О.Г. Дерев'яно // Фінанси України. — 1998. — № 7. — С. 28—34.

6. Зятковський І.В. Теоретичні засади фінансів підприємств / І.В. Зятковський // Фінанси України. — 2000. — № 4. — С. 17—26.

7. Иваницкий В.П. Механизм инвестирования сбережений населения: монография / В.П. Иваницкий, Е.И. Мельникова. — Челябинск: Изд-во ЮУрГУ, 2002.

8. Кириленко О.П. Фінанси: навч. посібник / О.П. Кириленко. — Тернопіль: ТОВ, ЦМДС, 1998. — С. 34.

9. Ковалев В. Финансовый анализ: методы и процедуры / В.В. Ковалев. — М.: Финансы и статистика, 2002. — 560 с.

10. Ковалюк О. М. Фінансовий механізм організації економіки (проблеми теорії і практики): монографія / Ковалюк О. М. — Л.: Видавничий центр Львівського національного університету ім. Івана Франка, 2002 — 396 с.

11. Колчина Н.В. Финансы предприятий / Н.В. Колчина. — М.: Финансы ЮНИТИ, 1998. — С.16.

12. Крамаренко Г.А. Финансовый анализ и планирование / Г.А. Крамаренко. — Днепропетровск: из-во ДАУБП, 2001. — С. 8-12.

13. Литовских А.М. Финансы, денежное обращение и кредит: учебное пособие / А.М. Литовских, И.К. Шевченко. — Таганрог: Изд-во ТРТУ, 2003. — 135 с.

14. Львовичкін С.В. Фінансовий механізм макроекономічного регулювання / С.В. Львовичкін // Фінанси України. — 2000. — № 12. — С. 32.

15. Масличенко С.О. Фіскальний механізм у системі державного регулювання: автор. дис. ... к. е. н. спеціальність 08.00.01/ С.О. Масличенко. — Київ, 2002. — 17 с.

16. Москаленко В.П. Финансово-экономический механизм промышленного предприятия: научно-методическое издание / В.П. Москаленко, О.В. Шипунова; под науч. ред. д-ра экон. наук, проф. В.П. Москаленко. — Сумы: Изд-во "Довкілля", 2003. — 176 с.

17. Никольский П.С. Финансы в системе хозяйственного механизма управления промышленностью / П.С. Никольский. — М.: Финансы и статистика, 1982. — С. 60.

18. Опарін В. Фінанси (загальна теорія): навч. посібник. — 2-ге вид., доп. і перероб. / В.М. Опарін. — К.: КНЕУ, 2001. — 240 с.

19. Райзберг Б. А. Современный экономический словарь [Текст] / А.Б. Райзберг, Л.Ш. Лозовский, Е.Б. Стародубцева. — М.: ИНФРА-М, 2007. — 495 с.

20. Сенчагов В.К. Финансовый механизм и его роль в повышении эффективности производства / В.К. Сенчагов. — М.: Финансы, 1979. — 140 с.

21. Словник іншомовних слів / За ред. О.С. Мельничука. — К.: Головна редакція УРЕ, 1974. — 776 с.

22. Смірнова О.М. Фінансовий механізм реалізації демографічної політики / О.М. Смірнова / Науковий вісник Національного університету ДПС України (економіка, право). — 2009. — № 4 (47). — С. 61—66.

23. Ташмуратов Т.Т. Международны опыт налогообложения [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://tozabek.narod.ru/nalogi-mej-opit-nalog.html>

24. Теория финансов: уч. пособие / Н.Е. Заяц, М.К. Фисенко, Т.Е. Бондар [и др.] — [2-е изд.]. — Мн.: Выш. шк., 1998. — 368 с.

25. Фінанси: навч.-метод. посіб. для самост. вивч. дисц. / О.Р. Романенко, С.Я. Огородник, М.С. Зязюн, А. А. Славкова. — 2-ге вид., перероб. і допов. — К.: КНЕУ, 2003. — 387 с.

26. Финансы, денежное обращение, кредит: учебное пособие / под ред. Л.А. Дробоздиной. — М.: Финансы, ЮНИТИ, 1997. — 479 с.

27. Фінансовий менеджмент: навч. посібник / Ред. Г.Г. Кірейцев; Мін-во освіти і науки України. — 3-тє вид., перероб. і допов. — К.: ЦНА, 2004. — 531 с.

28. Юткина Т. Ф. Налоги и налогообложение: учебник / Т. Юткина. — М.: Инфра-М, 2000. — 429 с.

29. Экономика: словарь-справочник [авт. В.И. Грицык, В.В. Космин]. — М.: УМК МПС России, 2000. — 242 с.

30. Экономическая энциклопедия / Научно-ред совет из-ва "Экономика"; Ин-т экон. РАН; гл. ред. Л.И. Абалкин. — М.: ОАО "Издательство "Экономика", 1999. — 1055 с.

References:

1. Adjarov, T. G. (1997), Formirovanie i sovershenstvovanie nalogovogo mehanizma [Formation and improvement of the tax mechanism], RAGS, Moscow, Russia.

2. Artus, M.M. (2005), "Financial mechanism in the conditions of market economy", *Finansy Ukrainy*, vol. 5, pp. 54—59.

3. Balabanov, A. and Balabanov, I. (2002), *Finansy* [Finance], Piter, Sankt-Petersburg, Russia.

4. Bolshoy ekonomicheskii slovar (2007), Red. by A. Azrilianna, Institut novoy ekonomiki, Moscow, Russia.

5. Derevianko, O. G. (1998), "Financial-credit mechanism in the system of strategic management", *Finansy Ukrainy*, vol. 7, pp. 28—34.

6. Zaitkovski, I.V. (2000), "Theoretical foundations of Finance of enterprises", *Finansy Ukrainy*, vol. 4, pp. 17—26.

7. Ivaniitsky, V.P. and Melnikova, E.I. (2002), *Mehanizm investirovaniya sberejeniy naseleniya* [Mechanism of investment savings], JUUrGU, Cheliabinsk, Russia.

8. Kyrylenko, O.P. (1998), *Finansy* [Finance], TSMDS, Ternopil, Ukraine.

9. Kovalev, V. (2002), *Finansovy analiz: metody and protcedury* [Financial analysis: methods and procedures], *Finansy i statistika*, Moscow, Russia.

10. Kovaluk, O.M. (2002), *Finansovy mehanizm organizatsii ekonomiky (problemy teorii i praktiki)* [Financial mechanism of the economy: problems theory and practice], VC Lvivskogo natsionalnogo universitetu imeni Ivana Franko, Lviv, Ukraine.

11. Kolchina, N.V. (1998), *Finansy predpriyatiy* [Finance of enterprises], *Finansy UNITI*, Moscow, Russia.

12. Kramarenko, G.A. (2001), *Finansoviy analiz i planirovaniye* [Financial analysis and planning], DAUBP, Dnepropetrovsk, Ukraine.

13. Litovskih, A.M. and Shevchenko, I.K. (2003), *Finansy, denegnoe obrashchenie i kredit* [Finance, money turnover and kredit], TRTU, Taganrog, Russia.

14. Lvovychkin, S.V. (2000), "Financial mechanism of macroeconomic regulation", *Finansy Ukrainy*, vol. 12, p. 32.

15. Maslichenko, S.O. (2002), "Fiscal mechanism in the system of State regulation". Ph.D. Thesis, Econom theory, Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine.

16. Moskalenko, V. P. and Shipunova, O.V. (2003), *Finanovo-ekonomicheskii mehanizm promyshlennogo predpriyatiya* [Financial-economic mechanism of industrial enterprise], Dovkilia, Sumy, Ukraine.

17. Nikolsky, P.S. (1982), *Finansy v sisteme hoziaystvennogo mehanizma upravleniya promyshlennosti* [Finance in the economic mechanism of industrial management], *Finansy i statistika*, Moskow, Soviet Union.

18. Oparin, V. (2001), *Finansy (zagalna teotia)* [Finance (general theory)], KNEU, Kyiv, Ukraine.

19. Raisberg, B. Losovsky, L. and Starodubtseva, E. (2007), *Sovremenny ekonomicheskyy slovar* [Modern dictionary of Economics], INFRA-M, Moscow, Russia.

20. Senchagov, V.K. (1979), *Finansovy mehanizm i ego rol v povyshenii effektivnosti proizvodstva* [Financial mechanism and its role in increasing the efficiency of production], *Finansy*, Moscow, Soviet Union.

21. Slovnyk inshomovnyh sliv (1974) / Red. by O.S. Melnichuk, Golovna redaktsia URE, Kyiv, Ukraine.

22. Smirnova, O.M. (2009), "Financial mechanism for implementing demographic policy", *Naukovy visnyk Natsionalnogo universitetu DPS Ukrainy*, vol. 4 (47), pp. 61—66.

23. Tashmuradov, T.T. *Mejdunarodny opyt nalogo-oblojenia*. available at: <http://tozabek.narod.ru/nalogi-mej-opit-nalog.html> (Accessed 4 January 2014).

24. Zayats, N. Fisenko, M. and Bondar, E. (1998), *Teoria finansov* [Finance theory], Bysh. shk., Minsk, Belorussia.

25. Romanenko, O. Oгородник, S. Ziazun, M. and Slavkova, A. (2003), *Finansy* [Finance], KNEU, KYIV, Ukraine.

26. *Finansy, denejnoie obrashchenie i kredit* (1997) / Red. by L. Drobodzina, *Finansy, UNITI*, Moscow, Russia.

27. *Finansovy menedjment* (2004) / Red. by Kireitsev G.G., TSNL, Kyiv/ Ukraine.

28. Jutkina, T. (2000), *Nalogi a nalogooblojenie* [Taxes and taxation], *Infra-M*, Moscow, Russia.

29. *Economika: slovar-spravochnik* (2000) / Red. by Grytsik V. and Kosmin V., *UMK MSP*, Moscow, Russia.

30. *Ekonomicheskaia entsiklopedia* (1999) / Red. by Abalkin L., *OAO "Izdatelstvo Ekonomika"*, Moscow, Russia.

Стаття надійшла до редакції 13.09.2014 р.